

GÖKYÜZÜ, BUGÜNKÜ ASTRONOMİ

Sir James Jeans (çev. Beha Toven), 1939

Eseri İngilizceden Türkçeye çeviren B. Toven yazdığı önsözde, bu kitabın okuyucusu “her halde bir roman okumaktan veya sinema seyretmekten daha büyük bir zevk duyacaktır” diyor ve bu hükmünde mübalâğa etmiyor. Filvaki ben kitabı baştan sonuna kadar meraklı bir macera romanı okur gibi okudum. Eser meşhur İngiliz fizikçilerinden Sir James Jeans’ın radyoda söylediği konferansların tercümesidir. Konferanslar “ilmî hiç bir malûmatı olmadığı farzedilen halka hitaben” söylenmiş. Bu ifade basitliğine rağmen, mevzuun büyüklüğü icabı bahisleri takip edebilmek için dikkatle okumak lâzım geliyor.

Türkçeye tercümesi de oldukça basit ve düzgün bir üslûpla yapılmış, fakat yazılış daha sade olabilirdi, sanırım. B. Toven yine önsözünde, okuyucu “bu koskoca kâinatı hakikaten yoktan var eden kudreti külliyyeye hayran olacak ve kendi mevkii de derin bir aciz içinde biraz daha iyi anlayacaktır” diyor. Bu noktada ben kendisiyle aynı fikirde değilim. Kitabın muhtevası kâinatın büyüklüğü karşısında insanı hayrete düşürüyor, fakat ilmî zihniyete sahip bir kimse için bundan “kudreti külliye”nin mevcudiyeti, kudreti neticesini çıkarmak zarureti yoktur. Kâinatın büyüklüğü, hâdiselerde müşahade edilen nizam “kudreti külliye”nin mevcudiyetini ve kudretinin derecesini isbat etmez.

Bu tamamen ayrı bir davadır. Bilâkis kitabın yedinci faslında sehabelerin, yıldızların tekâmülü, kâinatın tarihçesi bahisleri bugünkü vaziyeti ve nizamı bundan evvelki mevcut şartlarla izah ediyor. Bu tekâmülü izah için tabiat haricinde bir kuvvete, prensibe müracaat etmiyor. Maddenin kendi vasıfları tekevvünü izaha kâfi geliyor. Diğer taraftan kâinatın büyüklüğü karşısında kendi acimizi duymak iddiası da doğru değildir. Filvaki bir çok kimseler bu kanaati beslerler. Meselâ ahabplarımızdan şöyle ifadeler işitiriz: “Geçen gece balkonda oturdum; yıldızlara baktım, baktım da kendimin ne küçük olduğumu hissettim”. Bu nevi sözler yersiz ve haksız bir egosantrizm’in, şişirilmiş bir benlikçiliğin ifadesinden başka bir şey değildir.

Kâinatın insan için yaratılmış olduğu kanaatini tanıyan ve “insan” için en üst köşede bir yer ayıran bir kimse için insan cinsinin bütün varlık içinde bu kadar küçük bir yer tutması esef edilecek bir şey gibi görünür. Fakat kâinata ve hayata objektif bir gözle bakmasını bilmesi icap eden “münevver” için tam aksi his hâkim olmalıdır; çünkü insan’ın bu kadar geniş bir varlığın bir parçası olması onun ehemmiyetinden azaltmaz, bilâkis ehemmiyetini artırır. Bir parçanın mevkii ve ehemmiyeti ancak mensup olduğu bütüne nisbetle belirir.

Gökyüzü, ilmî bilgiyi halk arasında yaymak teşebbüsünün ifadesidir. Bu teşebbüs garp memleketlerinde ilerlemiştir. Bu nevi eserlerin, tercüme suretile de olsa, memleketimizde de çoğalmasını temenni ederiz.

Yurt ve Dünya, Sayı 5, Mayıs 1941